

УДК 378.091.33-027.22

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

В.В.Кащенко

Анотація. У статті здійснено аналіз потенційних можливостей сучасних інформаційних ресурсів в процесі вивчення світової літератури.

Ключові слова: інформатизація освіти, інформаційні технології, інформаційні ресурси.

Аннотация. В статье осуществлен анализ потенциальных возможностей современных информационных ресурсов в процессе изучения мировой литературы.

Ключевые слова: информатизация образования, информационные технологии, информационные ресурсы.

Summary: the article analyzed the potential possibilities of available modern information resources in the study of world literature.

Keywords: informatization of education, information technology, information resources.

Актуальність дослідження. З метою створення привабливої і конкурентоспроможної європейської системи освіти у контексті Болонського процесу в Україні визначено курс на сприяння європейській співпраці в гарантуванні якості вищої освіти, забезпеченні високих якісних вимог і сприянні подібності кваліфікаційних рівнів у всій Європі [2, с.7].

Згідно з «Національною доктриною розвитку освіти» одним із пріоритетних напрямків державної політики щодо вдосконалення системи освіти є постійне підвищення якості, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу [3].

Запорукою якісних змін в освіті, на нашу думку, є впровадження інформаційних технологій у вищій школі як шляху вдосконалення форм навчального процесу. Саме впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є пріоритетом розвитку освіти, оскільки сприяє оптимізації навчально-виховного процесу, доступності та ефективності освіти, підготовці молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [3].

Інформатизація освіти – це процес впровадження в освіту інформаційних завдань, методів, технологій [1, с.35]. Невід’ємною складовою інформатизації освіти є інформатизація загальноосвітніх навчальних закладів. Вона має охопити всі напрямки та сфери діяльності учнів, учителів, керівників навчальних закладів та установ і суттєво вплинути на зміст, організаційні форми і методи навчання та управління навчально-пізнавальною діяльністю. Інформатизація навчального процесу передбачає створення, впровадження і розвиток комп’ютерно-орієнтованого навчального середовища на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів та технологій, побудованих на ґрунті застосування сучасної обчислювальної (комп’ютер) і телекомунікаційної техніки. Головною метою інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів є підготовка підростаючого покоління до повноцінної плідної життєдіяльності в інформаційному суспільстві, підвищення якості, доступності та ефективності освіти [1, с.4].

Огляд досліджень і публікацій. Питання інформатизації вищої освіти досліджували Л.Апатова, К.Беркіта, А.Ферлань, Ю.Дорошенко, М.Жалдак, О.Жук, В.Касаткін, В.Ключко, О.Комісарова, Ю.Машбиць, В.Михалевич, Н.Морзе, І.Следзинський, О.Удод, М.Шкіль тощо. Їхні наукові дослідження переконливо доводять, що застосування інформаційних технологій навчання сприяє вдосконаленню навчально-виховного процесу, значному поліпшенню якості знань, умінь та навичок

студентів.

Постановка проблеми. Звісно, педагоги-практики повинні переосмислити методику викладання відповідних навчальних дисциплін, зосередивши свою увагу на ідеї побудови освітнього процесу на основі застосування сучасних інформаційних технологій.

Мета статті. У статті ми пропонуємо проаналізувати потенційні можливості наявних сучасних інформаційних ресурсів у вивченні світової літератури.

Виклад основного змісту досліджень. Підтвердженням актуальності порушеної вище проблеми є ідеї провідного вченого-методиста Є.Пасічника, який стверджував, що «наочність у навчанні може забезпечити успіх лише тоді, коли вона диктується логікою навчального процесу, коли наочні образи (образи-картини, що впливають перед учнями на дисплеї комп'ютера) на уроках розумно поєднуються зі словом учителя» [4, с. 355]. Також слід зазначити, що сьогодні найважливішою складовою професійних умінь учителя будь-якого предмета, і зокрема зарубіжної літератури, має бути володіння програмним забезпеченням комп'ютерів, засобами інформаційно-пошукових систем і баз даних, призначених для непрофесійних користувачів [5, с. 550-554].

Специфіка літератури як мистецтва слова обумовлює своєрідні підходи до методики використання ресурсів Інтернету. На широкому і безмежному його просторі користувачі можуть знайти безліч потрібної інформації, з якою ми пропонуємо ознайомитися детальніше.

На сайті журналу «Первое сентября» (ресурс доступу: <http://lit.1september.ru/urok>) розміщено сторінку «**Я иду на урок литературы**», де подано різноманітні матеріали до уроків світової літератури, які паралельно публікуються у журналі «Література». На сторінці вміщено наступні розділи: «Фольклор», «Давноруська література», «Російська література», «Древнерусская література XVIII века», «Література XVIII сторіччя», «Література першої половини XIX сторіччя», «Література другої половини XIX сторіччя», «Література кінця XIX сторіччя – початку XX сторіччя», «Література радянського періоду», «Література пострадянського періоду», «Література російського зарубіжжя», «Зарубіжна література», «Теорія літератури». Зокрема у розділі «Фольклор» представлено власне твори малих фольклорних жанрів та науково-методичні статті з проблеми їх вивчення на уроках світової літератури (С.Волков «Фольклор в средней школе», В.Коровина «Фольклор и література», Е.Фролова «Как мы изучаем фольклор», О.Ткаченко «Література и традиции», С.Алпатов «Русский фольклор», С.Алпатов «Фольклор и література», А.Щипкова «Устное народное творчество: программа факультатива по літературе», П.Якимов «Художественное время в сказках и былинах», В.Франк «Политический фольклор», Л.Стрельцова «Фольклорной сюжет: авторское переосмысление», Л.Коваленко «Возрождая традиции», Л.Торопчина «Изучая былины», М.Костюхина «Славянские сказки для юности» тощо).

У розділі «Давноруська література» можна скачати електронні варіанти давноруських творів («Повесть о Петре и Февронии муромских», «Вещий Олег и грбовая змея», «Повесть временных лет» тощо) та статті, присвячені цій тематиці (А. Демин «Социальные традиции древнерусской литературы», В.Коровина «Фольклор и література. Программа для старшеклассников», А.Демин «Древнерусская фантастика. Опыт Древней Руси», Л.Черная «Античная тема в древнерусской литературе»).

У розділі «Російська література XVIII сторіччя» також представлено твори даного історичного періоду та статті, де здійснено їх науково-художній аналіз (Ю.Орлицкий «Неисчерпаемое столетие», С.Трифорова «XVIII век – столетие безумно и мудро», С.Волков «Твой поэтический восемнадцатый век», С.Волков «История русской литературы в бронзе» тощо).

У розділі «Література XVIII сторіччя» вміщено електронні версії творів Г.Державіна, М.Ломоносова, М.Карамзіна, І.Крилова, А.Радіщева, Д.Фонвізіна; у розділі «Література першої половини XIX сторіччя» - твори О.Грибоедова, М.Гоголя, В.Жуковського, М.Лермонтова, О.Пушкіна тощо; у розділі «Література другої половини XIX сторіччя» - твори О.Герцена, І.Гончарова, Ф.Достоевського, М.Некрасова, М.Салтикова-Щедріна, І.Тургенева, Л.Толстого, Ф.Тютчева; у розділі «Література кінця XIX сторіччя – початку XX сторіччя» - твори Л.Андрєєва, А.Ахматової, О.Блока, І.Буніна, М.Горького, С.Есеніна, В.Короленка, В.Маяковського, Б.Пастернака, М.Цветаєвої, А.Чехова; у розділі «Література радянського періоду» - твори В.Астаф'єва, І.Бабея, П.Бажова, В.Белова, М.Булгакова, М.Зошенка, І.Ільфа та Є.Петрова, Б.Окуджави; у розділі «Література радянського зарубіжжя» - твори І.Бродського, С.Довлатова, Б.Зайцева, В.Набокова, І.Шмельова; у розділі «Зарубіжна література» - твори Г.Андерсена, Дж.Байрона, Оноре де Бальзака, В.Скотта, Й.Гете, В.Гюго, Є.Гофмана, А.Данте, Д.Дефо, Дж.Лондона, Ч.Діккенса, Р.Кіплінга, А.Коннан-Дойла, А.Ліндгрена, Марка Твена, Ж-Б.Мольєра, О.Генрі, М.Сервантеса, Є.Хемінгвея, В.Шекспіра, Б.Шоу, А.Екзюпері тощо.

У розділі «Теорія літератури» представлено наукові статті за наступними напрямками:

Матеріали конференції

(4-й Міжнародний семінар «Актуальні проблеми професійної освіти: теорія і практика»)

«Літературні течії», «Літературні роди та жанри», «Зміст та структура художнього твору», «Методика викладання літератури», «Історична література», «Письмові роботи із літератури», «Література та кінематограф», «Література і театр».

На сайті журналу «Первое сентября» (ресурс доступу: <http://lit.1september.ru/urok>) розміщено електронну версію журналу «Література» (ресурс доступу: <http://lit.1september.ru/index.php>).

На сторінці розміщено аналогічні друкованому виданню рубрики: «Колонка редактора», «События и встречи», «Листки календаря», «Я иду на урок», «Курс молодого словесника», «Литературные прогулки», «Литература и театр», «ЛитМотив», «Штудии», «Интернет-кладовка», «Читальный зал «Есть идея!», «Курсы повышения квалификации», «Архив».

Сайти «Зарубіжник» (ресурс доступу: <http://fedorovna.ucoz.ru>) та «З думкою про учня...» (ресурс доступу: <http://valyakodola.ucoz.ru>) будуть корисними для учителів світової літератури та російської мови, оскільки на них розміщено розробки уроків, мультимедійні матеріали, цікаву інформацію з різних тем для учителів, учнів, батьків.

На сайті «Parta.com.ua» (ресурс доступу: <http://www.parta.com.ua>) представлені матеріали з 7 по 11 клас до предметів «Зарубіжна література», «Історія України», «Українська література» відповідно до діючих навчальних програм. Зокрема, подано перелік всіх тем уроків за класами, а також додаткові матеріали, реферати, твори, перекази, матеріали ЗНО, біографії, тексти для додаткового (самостійного, позакласного) читання тощо.

Електронна енциклопедія «Вікіпедія» (ресурс доступу: <http://uk.wikipedia.org>) містить велику кількість базових порталів, серед яких – «Культура та мистецтво», в якому систематизовано різноманітну інформацію за певними напрямками, зокрема – «Література».

Користувач порталу може працювати у рубриках «Література», «Література за періодами», «Незавершені статті з літератури», «Історія літератури», «Історична література», «Літературні твори за автором», «Бестселери», «Гіпертекст», «Драматургія», «Журналістика», «Журналістські розслідування», «Зображення: література», «Книги», «Література за жанром», «Література за родами», «Літератури народів світу», «Літературні жанри», «Літературні містифікації», «Літературні нагороди», «Літературні напрямки», «Літературні об'єднання», «Літературні поняття», «Літературні прийоми», «Літературні твори», «Літературний портал», «Літературознавство», «Наукова література», «Пісні», «Перекладацтво», «Письменники», «Самвидав», «Спеціалізована література», «Фольклор», «Художня література», «Інсценізація», «Інтерпретація», «Лауреати Нобелівської премії (видавнича серія)» тощо.

Сайт «UkrLib» (ресурс доступу: <http://ukrlib.com.ua>) створювався з метою забезпечення доступності творів української літератури для усіх читачів, але на його сторінці створено й рубрику «Зарубіжна література». Зокрема, на сторінці подано:

електронні версії творів зарубіжних письменників та поетів за алфавітним покажчиком (наприклад, Геродота, Конфуція, Дж.Байрона, М.Сервантеса тощо);

біографії самих авторів за алфавітним покажчиком;

зразки шкільних програмних творів (наприклад, «Я була тоді з моїм народом...»; («Відображення трагедії особистості, родини і народу в поемі А.Ахматової «Реквієм», «Єдність природи і людини в ліриці С.Єсеніна», «Немає сил, більших за любов і добро» (за казкою Г.-К.Андерсена «Снігова королева»), «Ліричний герой поезії О.Блока» тощо);

стилі перекази творів зарубіжної літератури (наприклад, «Вільшаний король» Й.Гете, «Божественна комедія» Д.Аліґ'єрі, «Ляльковий дім» Г.Ібсена тощо);

тексти рефератів зі світової літератури (наприклад, «Ібсен Генрік – драматург», «Істрія написання твору Булгакова «Майстер і Маргарита», «Анна Кареніна - героїня нашого часу», «Антивоєнний пафос у творах визначних письменників Е.М.Ремарка, Е.Хемінгуей, Г.Бюлля, Б.Брехта» тощо);

контрольні питання до тематичних атестацій.

Схожі матеріали містить і сайт «UkrLit» (ресурс доступу: <http://www.ukrlit.vn.ua>).

Сайт «Lib.guru.ua» (ресурс доступу: <http://www.lib.guru.ua>) дозволяє ознайомитися із найсучаснішими електронними версіями сьогоденної російської та зарубіжної прози й поезії, радянської та зарубіжної фантастики, старовинної європейської, античної та східної літератури, дитячої, історичної, культурологічної літератури тощо.

Сайт «Refine.org.ua» (ресурс доступу: <http://www.refine.org.ua>) містить зразки рефератів та дослідних робіт із різних галузей знай, зокрема, - із світової літератури.

На сайті «People.su» (ресурс доступу: <http://www.people.su>) розміщено цікаві історії та відео про відомих особистостей, їхні біографії та фото.

Сайт «Методичний портал» (ресурс доступу: <http://imvu.com.ua/predmeti/svitova-literatura>) присвячений методичним аспектам вивчення світової літератури. У рубриці «Світова література»

учитель зможе ознайомитися із чисельними мультимедійними презентаціями про життя та творчість світових літературних митців (наприклад, Емілія Золя, Міреля де Сервантеса Сааведра, Олександра Пушкіна), конспектами уроків із зарубіжної літератури, тест-тренажерами за вивченими програмними творами (наприклад, тест-тренажер до оповідання Р.Д. Бредбері «Усмішка»), відеоролики до літературних творів, збірниками завдань для державної підсумкової атестації, матеріалами для проведення контрольних робіт тощо.

Сучасна соціальна ситуація висуває нові завдання, насамперед культурно-освітні. Тому головною метою Національної доктрини розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначено «забезпечення можливостей самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації» [3], розвиток творчих здібностей студентів будь-якого фаху. Це ставить принципово нові вимоги до викладача, оскільки він, як творча особистість, має бути готовим до роботи у творчому, інноваційному режимі, зокрема, - й до впровадження та використання нових технологій та засобів навчання у процесі викладання світової літератури.

Одним із найпотужніших сучасних засобів навчання є мультимедійний підручник. Так, наприклад, програмний засіб **«Російська і зарубіжна література - 11 клас»** дозволяє прослухати озвучені літературні тексти або вивчати напам'ять програмні твори, роздруковуючи їх на відповідних пристроях. Зміст диска відповідає шкільній програмі, затвердженій Міністерством освіти і науки України.

У програмному засобі **«Міфи народів світу»** містяться міфи народів Китаю, Індії, Єгипту, Близького Сходу, Греції, Південно-Східної Азії, Африки, Америки й Австралії, слов'ян, кельтів, вікінгів, римлян. Посібник ілюстрований і містить анімовані відеоролики, що демонструють події, про які йдеться у міфах.

У програмному засобі **«Велика електронна енциклопедія «Література»** розкрито багатство світової літератури, особливості літератури як виду мистецтва. Окремо виділені статті, присвячені сучасному стану світової літератури.

У програмному засобі **«Поэты-Харькову. Золотая коллекция»** інформація представлена у вигляді розділів: «Г.С.Сковорода»; «Поэты Серебряного века»; «Образы Харькова в мировой поэзии»; «Поэты-харьковчане»; «Поэзия Великой Отечественной войны».

Особливо цінним для поціновувачів світової літератури є аудіокнижки як сучасні програмні засоби, наприклад: «А.С.Пушкин. Стихи» (2007 р., автори: А.Пушкин; читають: І.Смоктунівський, О.Демидова, В.Лановий, В. Тіхонов, І.Кваша, О.Єфремов, Т.Дороніна, І.Віторган); «Бородино. Стихотворения и поэмы» (2007 р., автор: М.Лермонтов; читає: М.Козаков); «Буколики, Георгики, Энеида» (2005 р., автор: Вергілій; читає: Ю.Заборовський); «Василий Теркин, Теркин на том свете» (2006 р., автор: А.Твардовський; читає: В.Герасимов); «Витязь в тигровой шкуре» (2004 р., автор: Ш.Руствелі; читає: В.Самойлов); «Встречи с Есениным» (2006 р., автор: І.Шнейдер; читає: С.Федосов); «Гамлет» (1962 р., автор: В.Шекспір; читають: В.Смєхов А.Демидова В.Висоцький Л.Штейнрайх Н.Сайко В.Іванов та інші); «Джордж Гордон Байрон – Манфред» (2007 р., автор: Дж.Байрон; читають: Д.Бгавин, М.Поздняков, М.Сухова); «Евгений Онегин» (2005 р., автор: О.Пушкін; читає: С.Леонтьєв); «Йоганн Вольфганг Гёте. Поезия» (2008 р., автор: І.Гете; читає: І.Прудівський); «Красное и черное» (2007 р., автор: Стендаль; читає: В.Максимов); «Кому на Руси жить хорошо» (2009 р., автор: М.Некрасов; читає: В.Максимов); «Медея. Ипполит. Вакханки» (2006 р., автор: Еврипід; читають: Св.Кузьміна, І.Прудівський); «Мцыри» (2007 р., автор: М.Лермонтов; читають: С.Бехтерев, О.Романцов, Х.Мінкіна); «Нам не дано предугадать» (2008 р., автор: Ф.Тютчев; читає: В.Самойлов); «Одиссея» (2009 р., автор: Гомер; читає: В. Самойлов); «Поэзия» (автор: Б.Ахмадуліна; читає: Б.Ахмадуліна); «Поэзия Серебряного века» (2008 р., автор: І.Анненський, К.Бальмонт, З. Гиппіус, В.Брюсов, Н.Клюєв, Н.Гумільов, І.Северянин, Г.Ахматова, О.Мандельштам, М.Цветаєва; читають: А.Андрієнко, Н.Міхеєва); «Поэмы» (2007 Р., автор: М.Некрасов; читає: В.Герасимов); «Пророк. Стихи и поэмы» (2006 р., автор: М.Лермонтов; читає: О.Балакіревіч); «Слово о полку Ігоревім» (2006 р., читає: О.Кокшаров); «Слово о полку Ігореве» (читають: Є.Кіндінов, О.Коренева, Д.Писаренко, А.Пожаров, А.Пономарьов); «С.Есенин. Стихи» (2009 р., автор: С.Есенин; читає: С.Безруков); «Сонеты» (2006 р., автор: Ф.Петрарка; читає: В.Толубєєв); «Стихи и романсы» (2007 р., автори: С.Есенин, В.Маяковський; читають: В.Зозулін, Л.Ерьоміна); «Стихи и сказки» (2007 р., автор: О.Пушкін; читають: М.Козаков, С.Рост); «Фридрих Шиллер. Поэзия» (2008 р., автор: Ф.Шиллер; читає: І.Прудівський); «Шах-наме» (автор: А.Фірдоусі; читає: П.Маркін); «Цветы зла» (автор: Ш.Бодлер; читає: М.Поздняков) тощо.

Звісно, слід пам'ятати, що ефективність навчання за допомогою таких засобів залежить від чіткості формулювання освітніх завдань, від доцільності добору матеріалу відповідно до освітніх потреб, від майстерності педагога та готовності до застосування матеріалу усіма учасниками навчального процесу.

Матеріали конференції

(4-й Міжнародний семінар “Актуальні проблеми професійної освіти: теорія і практика”)

Висновки. Загалом, можна переконано стверджувати, що освітня діяльність у системі вищої освіти нині має супроводжуватися роботою із інформаційними ресурсами різнохарактерного освітнянського призначення. Педагоги, залишаючись основним організаторами навчально-виховного процесу, активно їх застосовуючи, мають забезпечити оптимізацію пізнавальної діяльності студентів, спонукаючи їх до пошукової аналітико-дослідницької діяльності. Тому є доцільним є розгляд проблеми застосування мультимедійних презентацій під час ознайомлення із літературною світовою спадщиною.

Література

1. Концепція інформатизації системи освіти України // Освіта. – 1992. – 11 листопада. – С.4-36.
2. Кремень В. Г. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / В. Г. Кремень. – Тернопіль : вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка. – 2004. – 289 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти. – Ресурс доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Пасічник Є. А. Методика викладання літератури в середніх навчальних закладах : навчальний посібник / Є. А. Пасічник. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.
5. Коломієць А. М. Використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у підготовці майбутніх педагогів / А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті : досвід, проблеми, перспективи : Збірник наукових праць. – Львів, 2006. – С. 550–554.